

Verksamhetsbeskrivning

Forsknings- och utvecklingsenheten vid rättspsykiatriska regionkliniken (RPR) i Vadstena består av verksamhetschef Christina Blom (chef för FoU-enheten), FoU- samordnare Sara Levin (med.dr), docent Per Bülow (fil dr), verksamhetsutvecklare Jenny Åslund (ssk), blivande doktorand Linn Hagvall (leg. psykolog), affilierad Kenneth Rydenlund (fil dr) och vårdadministratör Elisabeth Hagman Ambjörnsson.

Vid RPR bedrivs högspecialiserad rättspsykiatrisk vård och kliniken har en egen FoU-enhet med stor närhet till vården. FoU-enhetens arbete syftar ytterst till att förbättra den psykiska hälsan samt förhindra återfall i allvarlig brottslighet hos klinikens patienter. Detta sker genom att utvärdera och kontinuerligt granska innehållet i den rättspsykiatriska vården, men också genom att utveckla och implementera evidensbaserade metoder vid kliniken.

FoU-arbetet verkar för en systematisering av kunskapsutvecklingen. Samverkan med Psykiatricentrum, rättspsykiatri i Jönköping, Region Östergötland och närliggande lärosäten, ses som prioriterat.

De rättspsykiatriska regionklinikernas uppdrag kring forsknings- och utvecklingsverksamhet nationellt

Uppdrag rättspsykiatriska regionkliniker (med fler än 50-60 patienter); bör/skall;

- Bedriva egen forskning**, helst integrerad i den praktiska verksamheten med egna forsknings- och utvecklingsenheter, och eller nära knuten till universitet och högskolor och en mycket nära och omfattande tillgång till vetenskaplig kompetens av relevans för verksamheten.
- Vara ett kompetenscentrum** och vara en resurs/förmedla kunskap till andra aktörer inom det rättspsykiatriska området inom sin region, vilket förutsätter egen forskning. Det kan exempelvis handla om allmänpsykiatri, polisväsendet, kommun och socialtjänst. Lagstiftare och domstolar är på flera sätt beroende av vetenskap och forskningsevidens för att bedriva sin verksamhet.
- Utveckla forskningsevidens för rättspsykiatrisk verksamhet** avseende diagnostik, behandling, omvårdnad, rehabilitering och riskbedömning.

Forsknings- och utvecklingsenheterna på de rättspsykiatriska regionklinikerna bör/skall;

- Bidra med för verksamheten relevant forskningsevidens.**
- Tydligt verka för att **implementera forskningsevidens i verksamheten** och att vården bedrivs i enlighet med vetenskap och beprövad erfarenhet.
- Bidra till ett kritiskt vetenskapligt **granskande och utvärdering av den rättspsykiatriska verksamheten** som bedrivs.

- Bidra till att verksamheten **håller sig uppdaterade och samarbetar med övriga forskningsinstanser** inom disciplinen.
- Genom forskningens kritiskt granskande förhållningssätt och de forskningsetiska grundvalarna bidra till att göra rättspsykiatri till en öppen och modern institution **med en hög etisk medvetenhet** som tål en noggrann granskning.
- **Bidra till att modern kunskap förs ut till all berörd personal internt inom kliniken - och i viss utsträckning också externt** till andra viktiga avnämare av den kunskap som finns inom rättspsykiatri. Undervisning, information och handledning bör ingå som en självklarhet i FoU- enhets arbetsuppgifter.

FoU-enhetens uppdrag och verksamhet regionalt

Skapa förutsättningar för forsknings- och utvecklingsarbete på kliniken genom att:

- Bidra till att verksamheten håller en **hög forskningsstandard**, leva upp till minimikrav för USVE. En särskild handlingsplan har tagits fram för att långsiktigt uppnå minimikrav för USVE behörighet.
- Planera för och **skapa monetär resurstillgång för forskning och utveckling** med 1,5-2% av RPR total budget till FoU-verksamhet varav 300 tusen årligen avsatta till interna utvecklingsprojekt och livskraftig bemanning av FoU-enheten.

De interna utvecklingsmedelen syftar till att **skapa förutsättningar för verksamhetsförbättring/utveckling** genom att fånga upp medarbetarnas idéer och förslag, och på så sätt skapa engagemang och tillfredsställelse med arbetet, bidra till kunskapsutveckling och lärande hos medarbetaren, samt strukturera upp dessa så att de kan implementeras i verksamheten på ett systematiskt och vetenskapligt sätt. Det ger medarbetarna erfarenhet av att leda och delta i utvecklingsprojekt och dess olika moment, vilket kan skapa vana av och intresse för att delta i andra typer av projekt, exempelvis forskningsprojekt. Medlen bidrar till att förbättra och sprida ett vetenskapligt förhållningssätt och goda kliniska erfarenheter.

- Tillse att **chefer på alla nivåer har god kunskap om FoU- verksamheten** på kliniken och möjligheter för medarbetare att göra forskningskarriär.

Bidra till att verksamheten och medarbetarna utgår ifrån evidens baserad på vetenskaplig forskning, klinisk erfarenhet och patientens preferenser, genom att:

- Bidra till att det finns en **uppdaterad kunskap i verksamheten kring relevant forskning**, exempelvis genom att initiera rutiner för att bevaka nationella riktlinjer och vårdprogram för olika psykiatriska diagnoser och vård- och behandlingsinsatser.
- Bidra till uppföljning av i vilken utsträckning **nationella riktlinjer och vårdprogram** används på kliniken och vilken **evidens som finns för klinikens vård- och behandlingsinsatser**.
- Bidra till att **medarbetarna har tillgång till nya forskningsrön**, och beaktar dessa utifrån ett kritiskt förhållningssätt.
- Bidra till att **forskningsevidens implementeras i praktisk klinisk vardag** och i verksamhetens alla delar, tillse att det finns ett tillräckligt stöd för implementering av ny kunskap och nya metoder, exempelvis information, utbildning, handledning och interna utvecklingsmedel.
- **Identifiera praktisk vardagskunskap** (ibland i form av tyst, implicit, oreflekterad kunskap) och göra den formaliserad och explicit. På så sätt blir den möjlig att dokumentera, kommunicera och kvalitetssäkra och kan användas som klinisk evidens.

- **Stimulera ett vetenskapligt kreativt ifrågasättande** i det praktiska arbetet och en medvetenhet om forskningsetiska normer, och på så sätt bidra till att verksamheten präglas av en hög etisk medvetenhet.
- **Arrangera intern föreläsningsserie, s k TT – Torsdagar Tillsammans** med relevanta ämnen för verksamheten som presenteras av medarbetare. Arrangemanget syftar till kunskaps- och informationsspridning av exempelvis senaste forskningen inom olika kliniska fält, öka kunskapen internt kring hur och med vad olika professioner arbetar, pågående interna projekt, nya lärdomar och goda kliniska erfarenheter. Diskussioner efteråt kring hur man kan tillämpa det kliniskt, vad som utgör möjligheter och hinder för det. Arrangemanget bidrar till att sprida och förankra ett vetenskapligt förhållningssätt, skapa intresse och engagemang för verksamheten, vana och erfarenhet av att sätta ihop och hålla presentationer och skapa tid och plats för klinikövergripande diskussioner och samverkan mellan olika professioner och medarbetare ifrån olika enheter.
- Bidra till att **forskning- och utvecklingsverksamhet diskuteras** under punkten ”Forskning” på LG och APT- agenda.

Stimulera ett brett engagemang för och deltagande i klinikens FoU- arbete genom att arbeta för att:

- Fånga upp **medarbetarnas identifierade behov av kunskaps- och metodutveckling** och forskningsevidens, utifrån deras arbetslivserfarenheter (exempelvis via intern FoU-enkät).
- Fånga upp **patienternas identifierade behov av kunskaps- och metodutveckling** och forskningsevidens, utifrån deras erfarenhet och upplevelser av psykisk sjukdom och psykiatrisk vård (exempelvis via intern FoU-enkät).
- Bidra till att det finns ett **hållbart stöd i form av information, handledning och interna utvecklingsmedel**, för att främja medarbetarnas forsknings- och utvecklingsarbete. **Informera om olika yrkesgruppers möjligheter till forskarkarriär.**
- Arbeta för att **chefer på alla nivåer skall stimulera, uppmuntra och möjliggöra medarbetarnas aktiva medverkan i forsknings- och utvecklingsverksamhet.**
- Chefers/medarbetares **forsknings- och utvecklingskompetens tas tillvara** och ses som meriterande och som en viktig del av verksamheten.
- **Arrangera FoU- dagar** en eller ett par gånger årligen, för information- och kunskapsspridning.

Bedriva forskning som utvecklar och förbättrar den rättspsykiatriska vården genom att:

- **Ta fram kunskap om de rättspsykiatriska patienternas behov och förutsättningar**, dels för hela populationen, dels för minoritetsgrupper inom populationen såsom etnicitet, genus, ålder och diagnos.
- **Bedriva forskning i samverkan med klinikens samtliga yrkesgrupper** så att tvärvetenskaplig och tvärprofessionell forskning och utveckling stimuleras och utvecklas.
- **Utveckla evidensbaserade metoder för diagnostik, vård och behandling, rehabilitering och riskbedömning** relevant för populationen och den rättspsykiatriska vårdens speciella behov och förutsättningar.
- **Publicera sig i vetenskapliga tidskrifter och rapportserier.**

Vara en kompetensresurs genom att:

- Vara en **konsultativ resurs och kunskapsförmedlare** för andra aktörer i vårdkedjan och andra myndigheter exempelvis polis, kriminalvård, socialtjänst, allmänpsykiatri och domstolar (exempelvis kring strukturerade riskbedömningar och förutsättningar och hinder för att bedriva forskningsprojekt inom rättspsykiatrisk verksamhet).
- Delta i nationella och internationella vetenskapliga nätverk och **samverka** med såväl andra rättspsykiatriska verksamheter, som universitet och andra relaterade verksamheter och discipliner.

Nationell och regional och samverkan

Nationell och internationell samverkan mellan rättspsykiatriska, såväl som andra relaterade verksamheter, är absolut nödvändigt för att kunna hantera de forskningsutmaningar som finns. Dels för att kunna skapa tillräckligt stora studiepopulationer, dels för att adressera de omfattande vetenskapliga kunskapsluckorna inom forskningsfältet. Den regionala samverkan med Psykiatricentrum, rättspsykiatri i Jönköping, Region Östergötland och närliggande lärosäten, ses som prioriterat.

FoU-enhetens huvudsakliga akademiska anknytning:

- Linköpings Universitet.
- Hälsohögskolan, Jönköping University.

Nätverksanknytningar:

- DIPS, nätverk för patienters delaktighet i psykiatrisk tvångsvård.
- PlattFORm, nationellt nätverk för samverkan inom svensk rättspsykiatri.
- NÄTROM, nationellt nätverk för rättspsykiatrisk omvårdnad.
- RättspsyK, nationella kvalitetsregistret för rättspsykiatri.
- NSPH, Nationell Samverkan för Psykisk Hälsa, en samarbetsorganisation för patient-, brukar- och anhörigorganisationer inom det psykiatriska området.
- Strategiska forskningsområdet Forensiska vetenskaper SOFO (RMV och LiU).
- Implementation Science nätverk, Institutionen för Hälsa, Medicin och Vård (HMFV LiU).
- Forskningsseminarier inriktade mot rättspsykiatri, arrangerade av CELAM Linnéuniversitetet.

Externa samverkan forskningsprojekt:

- UseFOR, rättspsykiatriska patienters upplevelse av delaktighet i vården och vid förvaltningsrättsförhandlingar (RPR Växjö, avslutat 2021).
- FORm- projekt, utvärdering av strukturerade riskhanteringsplaner för hantering av hot och våld, rättspsykiatriska patienters upplevelse av delaktighet vid riskhanteringsplanering (Lunds Universitet och RPR Växjö, ht 2022-vt 2023).
- CanFOR-SV, utprovning, validering och tillämpning av den svenska versionen av CAN skattningar inom rättspsykiatri (CELAM, pågående 2021-2024).
- Rätt till inflytande, NSPH projekt om rättspsykiatriska patienters förutsättningar till delaktighet (2021-2022, avslutat i början av 2023).
- Nationella forskningsprojektet för implementering och utvärdering av Traumaanpassad Yoga inom rättspsykiatri (forskningsledare professor Nóra Kerekes Högskolan Väst).

- Patienter och personals uppfattning av sin vård respektive arbetsplats som personcentrerad inom rättspsykiatri (Rågården Rättspsykiatri, Sahlgrenska Universitetssjukhuset Göteborg, pågående 2023).
- Utforska rättspsykiatriska patienters aktuella och historiska erfarenheter av att genomgå behandling för substansbrukssyndrom (Rågården Rättspsykiatri, Sahlgrenska Universitetssjukhuset Göteborg, pågående 2023).

Pågående interna utvecklingsprojekt (med internt beviljade medel 2022-2023):

- Hästunderstödd rehabilitering.
- Digitalisering.
- Musikproduktion.
- Massagestol.
- Improvisationsteater.
- Kompetensutveckling strukturerad riskbedömning.
- Kompetensutveckling Motiverande samtal MI.

Prioriterade, patientnära, forskningsområden baserade på vetenskapliga kunskapsluckorna inom rättspsykiatri

- ”Utskrivningsprocessen” – överföring av rättspsykiatriska slutenvårdspatienter till öppen rättspsykiatrisk vård, sociala insatser, hinder och möjligheter.
- Patientens delaktighet – patientens delaktighet i vården, PEER-support, brukarråd, patientforum.
- Den fysiska miljön – dess betydelse för den mentala hälsan och vården.
- Fysisk aktivitet - fysisk hälsa, motivationsarbete, överdödlighet r/t osunt leverne, inom vissa grupper med psykisk ohälsa.
- Teknik i rättspsykiatrisk vård – Möjligheter att använda teknik för att utveckla och förbättra vården, VR, AI, i behandling, ADL, fysisk miljö och aktivitet.
- Utredning och behandling inriktade mot allvarlig psykiatrisk problematik och att reducera återfallsrisk.
- Riskbedömningsverksamhet, bedömning av återfallsrisk.

Referenser

- Innehållet i den rättspsykiatriska vården**, Rapport till Socialstyrelsen 2007-03-15, delrapport ifrån Nationell Psykiatrisamordning
- SBU. Behandling och bedömning i rättspsykiatrisk vård. En kartläggning av systematiska översikter.** Stockholm: Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (SBU); 2017. SBU-rapport nr 264. ISBN 978-91-88437-06-8
- Vetenskapsrådet 2017: Kartläggning av rättspsykiatrisk forskning.** ISBN 978-91-7307-349-3 Dnr 3.3-2017-127
- Vårdens innehåll i rättspsykiatri – kartläggning 2017**, utgiven av Uppdrag Psykisk Hälsa (en överenskommelse mellan SKL och regeringen om stöd till riktade insatser inom området psykisk hälsa), www.uppdragpsykiskhalsa.se